

Når posthistorie er som best (II)

av Harry Snarvold

Å velge ut et interessant objekt for en artikkel er alltid vanskelig, det finnes jo så mye å skrive om.

Ill.1. Emigrantbrev til Norge i 1846

I dette tilfellet var det ganske lett. Jeg kom i sommer over et såkalt "Emigrantbrev" til Norge fra 1846 som viste seg å være helt spesielt og som fordret et inngående studium. Noe som gleder en posthistoriker.

Emigrantene skrev sjeldent brev til hjemlandet. De hadde annet å tenke på når de etablerte sine første "settlements" på prærien i vest.

Dessuten så er dette brevet fra den såkalte "pre-convention" perioden. Den første konvensjonen mellom Europa og USA var i 1847 (Bremen City / USA) så en ordinær postbehandling med faste portosatser var ikke mulig.

Det første man får kartlegge er avsenderstedet hvorfra brevet ble sendt og hvilke rute, og måte det ble sendt på. Brevet viser et meget utydelig rødt datostempel (en-rings) i øvre venstre hjørne, og "PAID" i samme farge. Det eneste som umiddelbart er lesbart er tallet "17" i stempelet og et avtrykk nede i det samme som med litt fantasi, kan tolkes som "Wis". Dermed kan man fastslå at brevet kommer fra Wisconsin, vest for Michigan Lake, der de første norske emigrantene slo seg ned og dannet nybyggingsamfunn (settlements).

En vitenskaplig granskning av stempelet med forskjellig lys og forstørrelser, viser fragment av bokstavene E, O og T. Det som til slutt løste problemet var avsenders egen stedsangivelse. Dette var noe vanskelig å tyde da han ikke behersket det nye språket, og han skriver "Vest-konsin Theratories, Bløyt p.o. etc."

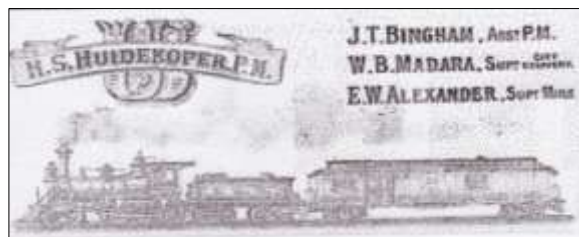
Dermed kunne man med hjelp av Postmuseet i Stockholm, og en amerikansk stempelhåndbok fastslå at navnet var "BELOIT", en liten by like ved grensen til Illinois. Man kan videre slå fast at over tallet "17" står det en "C". Da brevet er datert 22. november 1846, bør dette være "17 DEC", og brevet ble levert på postkontoret i BELOIT denne dagen.

Den lange tiden mellom disse to datoene kan ha naturlige årsaker. Da det forekommer to forskjellige stiler i brevet kan man anta at avsenderen ikke er den som har skrevet hele brevet.

Ill.2.Rekonstruert stempel fra BELOIT

"The New York" på forsiden menes "via New York" som var den eneste naturlige vei. Posthistorikere i USA som jeg har kontakt med, mener at brevet ble fraktet med hest og vogn til Chicago/Detroit, og videre derfra med jernbane. Se illustrasjon "tidlige tog" i USA (ill.3 og ill.4).

Ill.3 og 4. Tog fra ca.1850 og 1860

Det var som nevnt ikke mulig for avsenderen å betale brevet til destinasjonen, men "10" notert oppe til høyre viser at brevet ble betalt med 10 cents til New York. Dette var innenrikporto for en strekning over 300 miles.

På denne tiden var det bare Cunard Line som regelmessig seilte Boston-Liverpool, og i vente på en passende leilighet leverte postmesteren i New York brevet til Union Line og skipet "UTICA" Dette var et privat kommersielt packet-kompani som trafikkerte linjen New York-Le Havre i Frankrike fra 1822. Avgangen for denne turen var 30. januar 1847. Ved ankomst Frankrike ble brevet fraktet til den fransk-tyske grense, og levert til Thurn & Taxis som brakte brevet til Hamburg.

Brevet viser også en noe utydelig to-rings stempel "LIGNE DE BURG/31/JANV./47" som sannsynligvis skriver seg fra en fransk ambulerende vogn nær grensen. Ved ankomsten i Hamburg ble brevet stemplet med "HAMBURG / TH&T / 5.2.1847" og "KDOPA /

HAMBURG / 5.2.” – Det danske postkontoret som i sin tur sendte brevet via Sverige (vinterstid) til Norge.

I Hamburg ble brevet satt i porto med ”23” Schilling Courant (L.sh.). Dette ble notert med rødt kritt på framsiden, bestående av fransk 8 dec’s og tysk 9 dec’s porto som ble konvertert til 23 Schilling. Det danske postkontoret gjenga dette som ”74” Rb.Sk. og ”48” sk.sp. (det burde vært 46 sk.sp.). Dette ble antegnet med blekk på baksiden.

Med tillegg for svensk transitt 39 sk.bco, og norsk innenrikporto til Bergen på 18 sk.sp. ble portoen å betale 105 sk.sp. Dette er notert på baksiden av brevet som ”104-106” inkludert lokal 2 sk.sp. som ble oppkrevd av mottaker Arne Andersen, Ovrud. Det siste er gårdsnavnet etter opplysninger fra Digitalarkivet.

Brevet er som man ser ekstraordinært interessant både posthistorisk, og for norsk utvandringshistorie. Utvandringen begynte allerede rundt 1825, men det var først på 1830 og 1840-tallet at det store oppsvinget i utvandringen tok til. Og det var til midtvesten med Illinois og Wisconsin som de fleste dro til. Brevet er på hele tre sider, og kan være av interesse for forskere når det gjelder utvandringen til USA.

Teksten er ikke lett å tyde, men det virker som det handler om arv og gjeld. Om det er noen som er interessert kan undertegnede skaffe kopier av brevet.

Ill.5. En norsk farmers nye hjem i Nord Amerika

Brevet er det tidligste kjente fra USA til Norge, og er som nevnt fra den såkalte ”pre-convention” perioden. At den i tillegg er sendt via Frankrike er meget uvanlig – dette gjelder alle perioder.

Man kan fundere på hvem som betalte kapteinen på de private seilfartøyene som bare fraktet gods (cargo), men som også av velvilje kunde ta med seg post. Posthistorikeren Richard Winter i North Carolina mener at postmesteren i New York betalte 1. cent per brev, og at han fikk dette tilbake av Post Office Department i Washington D.C.

Den første kontrakterte postlinjen mellom Le Havre og New York ble etablert i juni 1847 med det franske kompaniet Herout & de Handel, og dermed var en ny posthistorisk epoke innledet. Dermed ble også brevet belastet med en betraktelig ”packet-rate” for transporten over Atlanteren.